DRIEVOUDIGE MISSIONARISMOORD

Voormalige Guatemalteekse regeringsleiders opgespoord met foto's: 'Ooit komt er een moment dat dictators zich zullen moeten verantwoorden'

Bron Marco Mertens

Meer dan veertig jaar na de moorden op drie Belgische missionarissen in Guatemala verspreidt het federaal parket foto's van vijf Guatemalteekse machthebbers. Zij werden eind vorig jaar veroordeeld tot levenslange opsluiting. Ze ontvoerden, folterden en vermoordden drie Vlaamse Scheutisten, maar zijn inmiddels spoorloos. Humo sprak in 2023 met kroongetuige Raf Allaert, de vierde Vlaamse missionaris op de dodenlijst, die net op tijd uit Guatemala kon vluchten.

Dit artikel is geschreven door Annemie Bulte Gepubliceerd op 26 september 2024, 12:00

Bewaren

Delen

Oorspronkelijk verschenen op 30 november 2023 op Humo

Raf Allaert, vandaag 77 en uitgetreden priester, was missionaris in Guatemala voor de katholieke congregatie van Scheut. Hij maakte de moorden op zijn Vlaamse collega's van dichtbij mee. De Turnhoutse **Walter Voordeckers** (41), pastoor in Santa Lucía Cotzumalguapa, was de eerste die het leven liet. Hij ging op 12 mei 1980 in de vroege ochtend een brief posten en werd op straat omsingeld door gewapende mannen die hem in een jeep probeerden te sleuren. Hij kon zich losrukken en probeerde te vluchten, maar werd met zeven kogels neergeschoten. Volgens getuigen bevond de Nationale Politie zich op enkele tientallen meters van de schietpartij, maar ze deed niets om het voorval te onderzoeken.

Blijf op de hoogte

Krijg een melding bij belangrijke artikelen over algemeen nieuws.

Serge Berten (29) uit Menen en **Ward Capiau** (31) uit Maarkedal werden in 1981 en 1982 ontvoerd en vermoord door gewapende commando's onder het bewind van dictator **Fernando Lucas García**. Hun lichamen werden nooit gevonden, hun families weten nog altijd niet wat er met hen is gebeurd.

De drie waren progressieve religieuzen die opkwamen tegen de uitbuiting van de inheemse indianenbevolking, die voor hongerlonen werkte op de suiker- en katoenplantages. Alle drie moesten ze dat met hun leven bekopen. Raf Allaert had de vierde kunnen zijn, als hij niet net op tijd het land ontvlucht was. Hij hield er een levenslang schuldgevoel aan over.

RAF ALLAERT «In januari 1982, in het heetst van de strijd, ben ik door mijn kerkoversten en de Belgische ambassade verplicht om terug te keren naar België. Het werd te gevaarlijk, de militairen waren naar mij op zoek. Ik moest onderduiken in een kamertje in de hoofdstad tot de ambassadeur me het land

uit kreeg. Hij heeft me vergezeld tot aan het vliegtuig. Een week later werd Serge Berten in Santa Lucía ontvoerd en vermoord. Dat nieuws heeft me totaal ontredderd, hij was een goede vriend.»

HUMO Vandaar je schuldgevoel?

ALLAERT *(knikt)* «Ik had iedereen achtergelaten, en zelf zat ik veilig in België. Er zijn ook 120 catechisten vermoord, locals die door ons waren opgeleid als lekenhelper. Ik heb later aan Scheut gevraagd om te mogen terugkeren naar Guatemala, maar het antwoord was keihard: 'Vergeet het.' Het was te gevaarlijk. Ik kon elders op missie, maar mijn hart lag in Guatemala. Als ik niet naar daar kon, hoefde het voor mij niet meer. Kort daarop ben ik uitgetreden.

»Ik hoop dat dit assisenproces, waar ik samen met de families 43 jaar voor gevochten heb, een soort aflossing van mijn schuld kan zijn.»

Vanaf 4 december staan voor het assisenhof van Leuven vijf mannen terecht: **Ángel Aníbal Guevara Rodriguez** (98), **Donaldo Álvarez Ruiz** (92), **Pedro García Arredondo** (79), **Manuel Benedicto Lucas García** (91) en **Manuel Antonio Callejas y Callejas** (84). Ze waren in de jaren 70 en 80 minister, legerchef of politiebaas in de militaire dictatuur die Guatemala in een bloedige burgeroorlog stortte. In de strijd tussen de machthebbers en de arme boerenbevolking werd massaal gemoord en gemarteld. De 'Beulen van Guatemala', vandaag tachtigers en negentigers, zullen vervolgd worden voor 'misdaden tegen de mensheid' – die niet verjaren. Ze hebben de Belgen niet eigenhandig vermoord, maar worden door het Openbaar Ministerie wel verantwoordelijk geacht.

Dat het meer dan veertig jaar na de moorden tot een assisenproces komt, is te danken aan de hardnekkigheid van de nabestaanden. Zij dienden in 2001 een klacht in bij het Brusselse gerecht op basis van de genocidewet. 'Het onderzoek heeft twintig jaar geduurd, maar het gerecht nam het wel ernstig,' klinkt het bij **Carlos Colson**, de neef van slachtoffer Walter Voordeckers.

CARLOS COLSON «Er zijn heus wel momenten geweest dat we getwijfeld hebben. 'Waar zijn we mee bezig?' vroegen we ons af. Van de acht beklaagden zijn er intussen al drie overleden. Maar als de andere vijf veroordeeld worden, komt er toch nog gerechtigheid. Voor Walter, Serge en Ward. Én voor tienduizenden andere slachtoffers die door het regime zijn vermoord.»

HUMO De beklaagden zullen wellicht niet aanwezig zijn op het proces: twee van hen zijn voortvluchtig, de andere drie zitten in de cel in Guatemala.

COLSON «Guatemala zal hen ook niet uitleveren. De zaak ligt er nog altijd zeer gevoelig. Officieel is het een democratie, maar de tentakels van de toenmalige militaire junta reiken nog ver. Getuigen die uit Guatemala naar het proces afreizen, worden geïntimideerd.»
DIRK VOORDECKERS (broer) «We zien dit proces ook als een waarschuwing voor andere dictators: ooit komt er een moment dat ze zich zullen moeten verantwoorden voor hun misdrijven.»

Raf Allaert: 'Ik ben nog altijd gelovig, en ik sta nog altijd achter de zaakwaar we toen voor vochten. Vandaag zouden we misschien hetzelfde doen voor de Palestijnen.' Bron Marco Mertens

FRUIT EN PAMFLETTEN

Eind 1979 vertrekt de 33-jarige Raf Allaert als missionaris naar de zuidkust van Guatemala om er pastoor te worden in Puerto San José.

ALLAERT «Ik was al eerder in Guatemala geweest, van 1972 tot 1976. Ik heb Walter Voordeckers in die jaren leren kennen als pastoor in Escuintla. Hij was een joviale man die niet tegen onrecht kon. Hij kon er geweldig kwaad om worden. In zijn preken trok hij van leer tegen de grootgrondbezitters die de arme boeren uitbuitten, ook al wist hij dat er verklikkers van het regime met bandopnemers in de mis zaten.

»Toen ik in '76 uit Guatemala vertrok, voelde je al dat er onrust broeide, maar toen ik drie jaar later terugkwam, was het een land in oorlog. Er woedde een conflict tussen het regime en de boerenbevolking waar ik maar de helft van snapte. En eigenlijk heb ik de risico's wel wat onderschat.

»Net voor mijn vertrek kreeg ik een vraag van Serge Berten, een jonge scheutist die pastoraal werk deed in Puerto San José: of ik in België geld kon inzamelen voor een stencilmachine (een voorloper van de kopieermachine, red.) om religieuze liederen en teksten af te drukken. Dankzij de solidariteit van de Wereldwinkels had ik dat geld snel bij elkaar, en bij mijn aankomst kocht ik de stencilmachine in de hoofdstad van Guatemala. Ik ben toen heel naïef geweest: ik heb de stencilmachine op mijn eigen naam gekocht, niet beseffende dat ik daar later mee in de problemen zou komen.

»Toen ik in Puerto San José aankwam, vertelde Serge me dat de stencilmachine niet bedoeld was voor psalmen, maar voor pamfletten. Hij had veel contact met de boerenbevolking en was één van de bezielers van een comité dat opkwam voor hogere lonen voor de plantagearbeiders. Ze voerden geweldloos verzet, maar werden door het bewind beschouwd als guerrillastrijders, en moesten dus clandestien opereren.

»De stencilmachine werd in een kamertje in het parochiehuis gezet, naast de kerk. Maar ze maakte ontzettend veel lawaai: 'tsjik-tsjik-tsjik', telkens als je aan een hendel draaide om een pamflet af te drukken. En dat terwijl het kantoor van de Nationale Politie aan de overkant van de straat lag! Telkens als we pamfletten maakten, werd er dus keihard religieuze muziek opgezet, zodat de politie geen rare klikgeluiden hoorde.

»Als de pamfletten gedrukt waren, kwamen indiaanse vrouwen met fruitmanden op hun hoofd naar de kerk. Ze knielden eerst voor het altaar, liepen dan door de sacristie naar de binnenkoer en zo naar het parochiehuis. Daar verstopten ze de pamfletten onder het fruit in hun manden. Duizenden pamfletten hebben zo hun weg naar buiten gevonden.»

HUMO Waren jullie niet bang?
ALLAERT «O jawel, voortdurend. De paracommando's hadden hun kazerne op 10 minuten van Puerto San José. De militairen kwamen geregeld naar onze parochie.
»Op een avond was ik de mis aan het opdragen, de kerk zat vol, toen vier militairen in uniform binnenkwamen. Ik schrok me te pletter. Ik heb de mis verder opgedragen, maar ik stond te beven. Na afloop bleek dat ze een herdenkingsmis kwamen vragen voor één van hun soldaten.
»We waren voortdurend op onze hoede. Serge was heel voorzichtig en had allerlei regels. Ik leerde snel. Je mocht bijvoorbeeld nooit langs de kant van de weg met het verkeer meelopen, want zo gebeurden de ontvoeringen. Je mocht nooit langer dan 10 minuten op een bus staan wachten in een groepje van meer dan drie, want dan was je verdacht. Vergaderen deed je nooit binnen maar buiten, al wandelend. En als je met iemand afsprak en je zat toevallig op dezelfde bus, ging je nooit bij elkaar zitten.»
HUMO De oudere scheutisten in het parochiehuis waren niet blij met jullie clandestiene activiteiten.
ALLAERT «Nee, er was een groot verschil met de oudere generatie religieuzen. De eerste scheutisten die naar Guatemala werden gezonden, in de jaren 50, waren zeer conservatief én anticommunistisch – het was volop Koude Oorlog. Ze gingen er in de dorpen de mis lezen, deden doopsels en communies, hoorden de biecht en gooiden wijwater om de duivel te verjagen. Ze waren niet bezig met de armoede en hadden weinig contact met de boerenbevolking. Wél met de mensen van het regime: daar waren sommigen kind aan huis, waardoor buitenlandse priesters een hoge sociale status genoten.
»Wij, de jongere generatie, keken heel anders naar de boodschap van het evangelie. De Kerk maakte een wereldwijde vernieuwingsoperatie door: als priester moest je met beide voeten in de realiteit staan en de ongelijkheid bestrijden. Net zoals Jezus tussen de armen en de verdrukten ging staan. Ons pastoraal werk kreeg dus ook een sociale dimensie, die door de oudere scheutisten werd afgekeurd. Ze noemden ons communisten en vonden dat we de congregatie in gevaar brachten. Maar de bisschop van onze provincie, **Mario Enrique Rios Montt**, was hervormingsgezind en steunde onze aanpak.»
HUMO Eigenlijk waren jullie religieuze ontwikkelingssamenwerkers?

ALLAERT «Zo kun je het noemen. Na de mis sloegen we een praatje met de dorpelingen. We pasten de bijbelteksten dan toe op hun eigen situatie. ‘Dus, jullie werken op de suikerplantages, van ’s morgens tot ’s avonds. Hoeveel verdienen jullie?’ vroegen we dan. ‘Eén quetzal? En kunnen jullie daarvan leven? En je baas, hoeveel zou die verdienen? Hoeveel betalen jullie voor een kilo suiker? Zoveel? Maar je verdient niet eens zoveel, terwijl jullie toch die suiker zelf kappen? Wat zegt Jezus hierover?’

»Stapsgewijs werden ze zich bewust van het onrecht. En het besef groeide dat ze niet alleen waren. Zo ontstond er een netwerk over de hele provincie, met lokale leiders. Uit dat netwerk groeide het Comité voor Boereneenheid (CUC), dat meteen op de zwarte lijst van het regime kwam. Walter Voordeckers en Serge Berten waren er de bezielers van, Ward Capiau en ik waren ook lid – met medeweten van de congregatie.»

'In zijn preken trok Walter van leer tegen de grootgrondbezitters die de arme boeren uitbuitten, ook al wist hij dat er verklikkers van het regime met bandopnemers in de mis zaten.' Bron HUMO

WALTER GO HOME

HUMO Toch vreesden jullie nog niet voor jullie leven. Het regime zou niet durven te raken aan buitenlandse priesters – dachten jullie.

ALLAERT «Dat veranderde op 1 mei 1980, toen de Filipijnse scheutist **Conrado de la Cruz** werd ontvoerd op de 1 mei-optocht. Dat was een schok, want we beseften plots dat niemand nog veilig was. We wisten: als je verdwijnt, word je gefolterd en vermoord. Maar de oudere generatie scheutisten zei: 'Het is zijn eigen schuld.'

»De la Cruz was een goeie vriend van Walter Voordeckers. Hij was enorm aangedaan. Toen ik hem kort nadien sprak, was hij duidelijk erg bang. 'Elke dag kan ook voor ons het einde betekenen,' zei hij. Walter werd al langer bedreigd. Na elke mis zaten er briefjes met bedreigingen in de offerblokken. Op de gevel van de pastorij werden slogans gekalkt zoals *'Walter Go Home!'.*

»In ons laatste gesprek zei hij dat hij zich nooit zou laten pakken. 'Als ze mij willen hebben, loop ik weg.' Hij wist wat je te wachten stond als je ontvoerd werd: er waren genoeg lijken teruggevonden van mensen die afschuwelijk gefolterd waren. Sigarettenpeuken die op de huid werden uitgedrukt, armen en benen die werden verbrijzeld, borsten afgesneden, vingernagels uitgetrokken… Nee, dan werd hij liever meteen doodgeschoten.

»Op zondag 11 mei heeft hij in de mis nog een donderpreek gehouden, waarin hij de ontvoerders van zijn vriend De la Cruz veroordeelde. 's Anderendaags is hij op straat neergeschoten, toen hij uit de handen van zijn ontvoerders probeerde te vluchten.»

'Scheut heeft ons die dag gebeld,' zegt Walters broer **Ludo** (73). 'Ik zal dat telefoontje nooit vergeten.'

LUDO VOORDECKERS «'Onze Wal' kon niet zwijgen, dat is zijn dood geweest. Een paar maanden eerder was hij nog op vakantie geweest in België, om even weg te zijn van de spanningen. Hij logeerde dan altijd bij ons. Hij wist dat hij gevaar liep als hij terugging. Na zijn dood heeft Humo het laatste interview met hem gepubliceerd, dat tijdens die vakantie is afgenomen. 'Ik ga terug naar mijn mensen,' zei hij daarin. 'Maar ik weet niet of ik ooit nog terugkom.'»

HUMO In Guatemala is nooit een onderzoek gevoerd naar de daders. Heeft België dan geen internationale druk uitgeoefend?

ALLAERT «De overheid in Guatemala liet uitschijnen dat Walter een communist was en stomweg in zijn eigen dood was gelopen. ‘Wie buiten de lijntjes kleurt, moet de gevolgen dragen. Communisten vermomd als priesters willen we hier niet.’ En de Belgische minister van Buitenlandse Zaken **Leo Tindemans** ging daarin mee. Hij wilde Guatemala te vriend houden, zelfs al werden daar massaal mensenrechten geschonden. Het was koude oorlog, het communisme was des duivels.»

COLSON «Na de moord heeft Tindemans een gesprek gehad met Walters ouders. Hij wilde vooral geen heisa rond de moord, en die mensen, brave katholieken, hebben geluisterd.»

HUMO En de Kerk?

ALLAERT «Voor de Kerk is Walter een martelaar, want hij is vermoord in zijn functie als pastoor. Er wordt vandaag bij Scheut zelfs aan gedacht om de procedure te starten voor een zaligverklaring. Voor de bevolking in Santa Lucía is hij al heilig: *padre* Walter, dat is *‘El Santo’.* Op zijn graf staan vandaag nog altijd verse bloemen.

»Er was immens veel volk op zijn begrafenis. De mis werd voorgegaan door bisschop Rios Montt, die heel emotioneel was. Op het einde heeft hij de moordenaars van Walter voor zijn kist tot de hel veroordeeld. Het was enorm aangrijpend.

»Daags nadien heeft de bisschop een brief gekregen van een grootgrondbezitter uit de regio. ‘Het is Walters eigen fout, hij heeft domme dingen gezegd. En u, meneer de bisschop, moet beter op uw pastoors letten.’

»Met de moord op Walter is de repressie als een golf over Santa Lucía gespoeld. Het was duidelijk dat de Kerk een doelwit was van het regime. Veel buitenlandse priesters en zusters zijn gevlucht. Bij ons zijn de oudere scheutisten ook vertrokken: ‘We doen niet meer mee met die communisten.’ De jongere scheutisten werden herverdeeld over de parochies, en ik kwam samen met Serge Berten in Nueva Concepción terecht.»

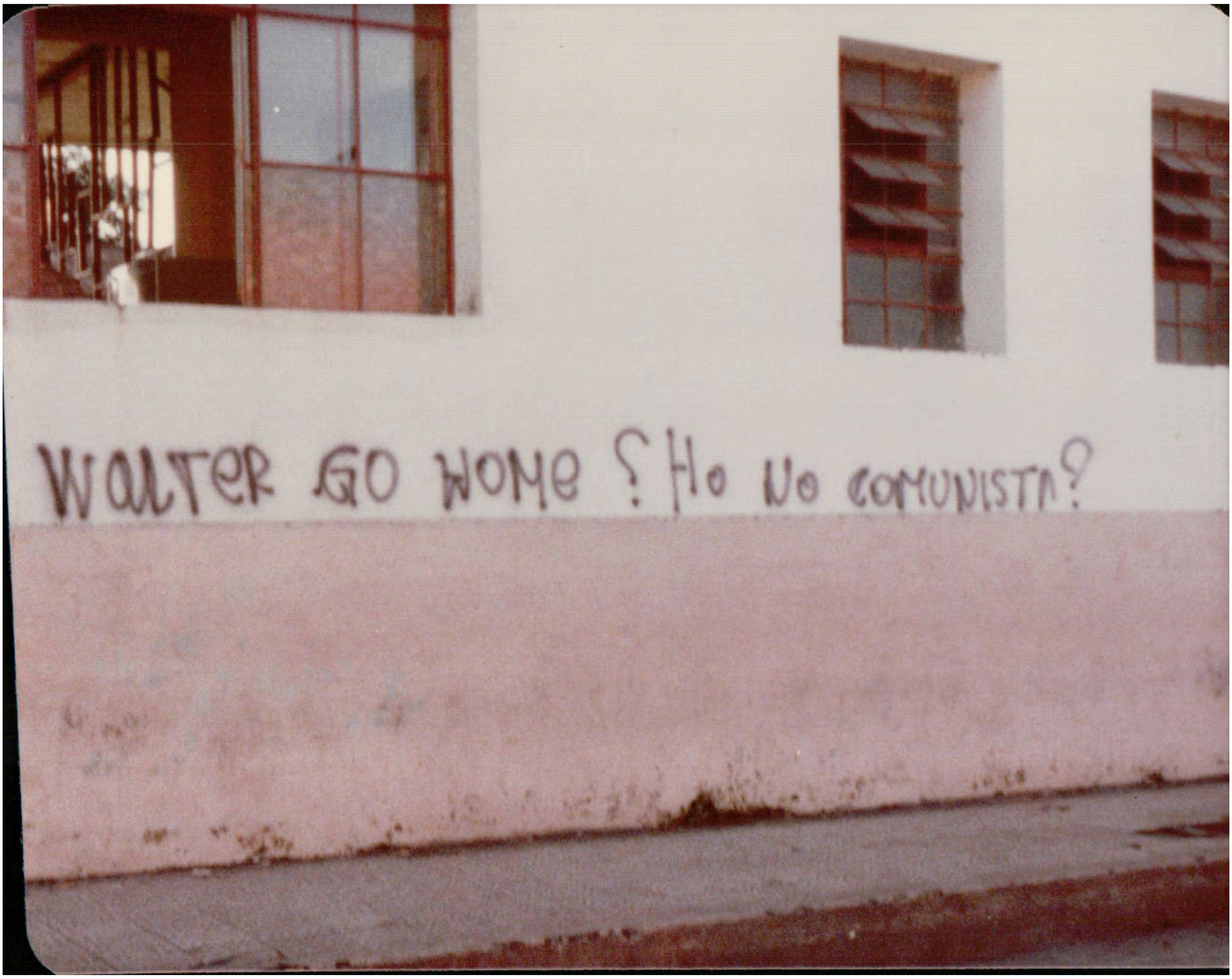

'Na elke mis zaten er briefjes met bedreigingen in de offerblokken. En op de gevelvan de pastorij werden slogans gekalkt.' Bron HUMO

ZWANGERE VRIENDIN

HUMO Serge Berten en Ward Capiau dreven hun engagement nadien nog verder.

ALLAERT *(knikt)* «Ze zijn, om het met een hedendaags woord te zeggen, 'geradicaliseerd' en hebben zich aangesloten bij de guerrillabeweging EGP.

»Ward Capiau was de radicaalste: volgens hem kon alleen gewapend verzet nog een oplossing bieden. Hij was een idealist en een avonturier. Hij heeft al snel beslist om uit te treden, om de andere scheutisten niet in gevaar te brengen. Voor zover we weten, is Ward naar het hoogland getrokken, waar je je guerrillatraining krijgt, en is hij daar militant lid van de EGP geworden. Niemand van ons had nog contact met hem.

»Hoe Ward precies is vermoord, weten we niet zeker. Volgens een getuige van de EGP werd hij op 22 oktober 1981 aangehouden door het leger en is hij door mannen in twee pick-ups neergeschoten toen hij probeerde te vluchten. We weten wel dat hij op dat ogenblik een zwangere vriendin had – die ook komt

getuigen op het proces, samen met zijn dochter. De jongere missionarissen hadden trouwens bijna allemaal een vriendin. Ik ook, ik ben daar eerlijk in.
»Serge was ook bij de EGP, maar heeft nooit een wapen gebruikt. Hij deed de logistieke steun, en is pas op het einde ondergedoken bij de guerrilla in de bergen, omdat hij gevaar liep. Serge had wel zijn eeuwige geloften als scheutist afgelegd, en af en toe kwam hij 's nachts naar het parochiehuis om met ons te praten. Maar hij moest zeer voorzichtig zijn, want de opsporingstechnieken van het regime werden steeds beter. En ook ik kreeg de boodschap dat ik op mijn tellen moest passen.»
HUMO Hoe kreeg je dat te horen?
ALLAERT «Op 1 januari 1982 hielden we naar jaarlijkse traditie een massadoop. Een feestelijke viering waarbij honderden kinderen worden gedoopt en moeders in lange rijen staan aan te schuiven met hun baby's in de armen. Tussen de vrouwen herkende ik een lid van het boerencomité. Toen het haar beurt was, fluisterde ze me toe dat ze me zo snel mogelijk moest spreken. Na het feest haastte ik me naar de afgesproken plek. Ze zei dat Serge me dringend wilde zien: de stencilmachine die ik had gekocht, was ontdekt door het leger.
»'s Anderendaags had ik een geheime ontmoeting met Serge in de hoofdstad. Hij zei me dat ik zo snel mogelijk het land uit moest. 'Of kom bij ons in de bergen,' zei hij bij het afscheid. Dat was de laatste keer dat ik Serge zag. Het was 3 januari 1982.»
Op 4 januari 1982 om acht uur 's avonds vielen militairen het parochiehuis van Nueva Concepción binnen. Ze schoten de koster dood en ontvoerden de Vlaamse pastoor **Pol Schildermans** en de jonge priester **Roberto Paredes**. Schildermans werd drie dagen gegijzeld, gefolterd en ondervraagd, en werd toen onder internationale druk vrijgelaten. Tindemans ging er prat op dat dit snelle diplomatieke succes zijn verdienste was. Toen Schildermans thuiskwam in België, werd hij verplicht om eerst naar het ministerie van Buitenlandse Zaken te gaan voor hij zijn familie mocht spreken. Hij kreeg er een strikte zwijgplicht opgelegd over de folteringen die hij had moeten ondergaan.
ALLAERT «Op de avond van de ontvoering was ik normaal ook in het parochiehuis van Nueva Concepción geweest. Ik denk dat de militairen ook mij wilden ontvoeren. Maar net die dag was ik door een vriendin uitgenodigd om met haar naar de hoofdstad te gaan. **Lydia** heette ze. Ze was lekenhelpster en al jaren verliefd op mij, maar we hebben nooit iets gehad. Toen ik die maandag 4 januari aanstalten maakte om terug te keren, vroeg ze me om nog even dag

te zeggen aan haar zus **Antonieta** en haar vriend. Maar je moet weten: die vriend was niet zomaar iemand. Haar zus Antonieta was de minnares van de minister van Volksgezondheid – een militair. Om acht uur stonden we op de hoek van de straat en stopte er een auto met die militair en Antonieta in. Ze draaiden het raampje open en we maakten een praatje van een paar minuten. Dat heeft me wellicht gered.

»Precies op dat moment vielen de militairen het parochiehuis van Nueva Concepcíon binnen. Antonieta moet dat geweten hebben, en heeft waarschijnlijk Lydia ingeschakeld om mij daar weg te houden.

»’s Anderendaags heerste paniek bij de scheutisten. Schildermans ontvoerd! We wisten: in het geval van een ontvoering moet je binnen de 24 uur alles mobiliseren om te voorkomen dat die persoon definitief verdwijnt. De Belgische ambassade, de nuntius, de bisschop… Iedereen werd opgetrommeld om hen vrij te krijgen.

»Wij reden naar Nueva Concepcíon om te gaan kijken. Het huis lag overhoop, je zag dat ze met geweld waren meegesleurd. Het lichaam van de koster was nog maar net weggehaald. Ik was volledig de kluts kwijt. Nog dezelfde dag moest ik onderduiken en werd ik verplicht om te vertrekken uit Guatemala. Intussen was Schildermans vrijgekomen. Hij was ondervraagd en gefolterd door de militairen, die wilden weten waar Serge en ‘padre Rafa’ te vinden waren. Een week heb ik in isolement in de hoofdstad gezeten. Alleen van mijn vriendin heb ik nog afscheid kunnen nemen, allebei met tranen in de ogen. Ik heb ze pas 37 jaar later teruggezien.

»Toen de Belgische ambassadeur me op het vliegtuig zette, zag ik op de luchthaven Antonieta staan. Wat vriendelijk dat ze me komt uitwuiven,’dacht ik toen nog. Achteraf heb ik beseft dat ze zeker wilde zijn dat ik weg was.

»Serge is ontvoerd op 19 januari. Ik was toen een week terug in België, overmand door emoties en schuld.»

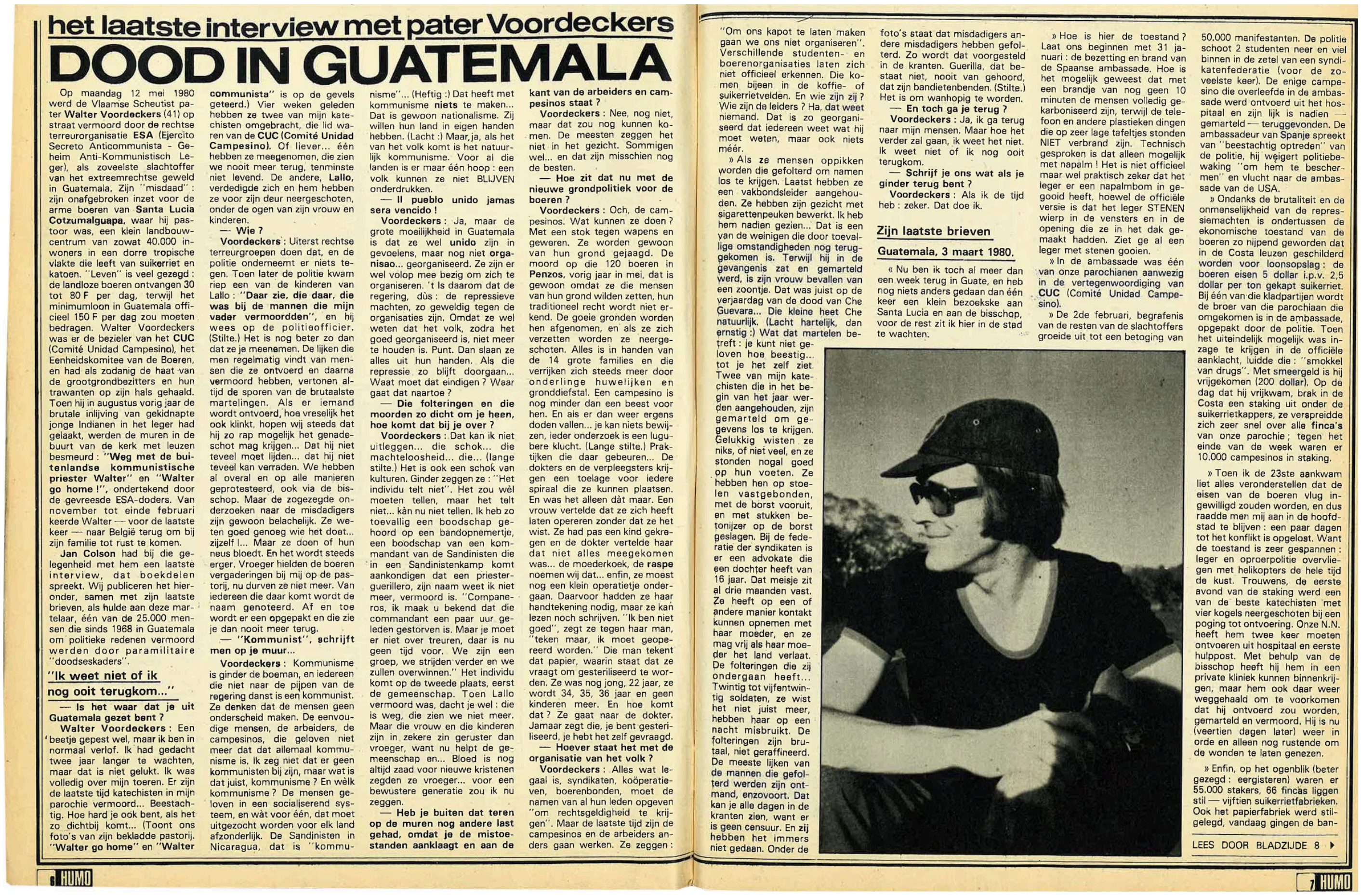

het laatste interview met pater Voordeckers

DOOD IN GUATEMALA

Op maandag 12 mei 1980 werd de Vlaamse Scheutist pater **Walter Voordeckers** (41) op straat vermoord door de rechtse terreurorganisatie **ESA** (Ejercito Secreto Anticommunista - Geheim Anti-Kommunistisch Leger), als zoveelste slachtoffer van het extreemrechtse geweld in Guatemala. Zijn "misdaad" : zijn onafgebroken inzet voor de arme boeren van **Santa Lucia Cotzumalguapa**, waar hij pastoor was, een klein landbouwcentrum van zowat 40.000 inwoners in een dorre tropische vlakte die leeft van suikerriet en katoen. "Leven" is veel gezegd : de landloze boeren ontvangen 30 tot 80 F per dag, terwijl het minimumloon in Guatemala officieel 150 F per dag zou moeten bedragen. Walter Voordeckers was er de bezieler van het **CUC** (Comité Unidad Campesino), het Eenheidskomitee van de Boeren, en had als zodanig de haat van de grootgrondbezitters en hun trawanten op zijn hals gehaald. Toen hij in augustus vorig jaar de brutale inlijving van gekidnapte jonge Indianen in het leger had gelaakt, werden de muren in de buurt van de kerk met leuzen besmeurd : **"Weg met de buitenlandse kommunistische priester Walter"** en **"Walter go home !"**, ondertekend door de gevreesde ESA-doders. Van november tot einde februari keerde Walter — voor de laatste keer — naar België terug om bij zijn familie tot rust te komen.

Jan Colson had bij die gelegenheid met hem een laatste interview, dat boekdelen spreekt. Wij publiceren het hieronder, samen met zijn laatste brieven, als hulde aan deze martelaar, één van de 25.000 mensen die sinds 1968 in Guatemala om politieke redenen vermoord werden door paramilitaire "doodseskaders".

"Ik weet niet of ik nog ooit terugkom..."

— Is het waar dat je uit Guatemala gezet bent ?

Walter Voordeckers : Een beetje gepest wel, maar ik ben in normaal verlof. Ik had gedacht twee jaar langer te wachten, maar dat is niet gelukt. Ik was volledig over mijn toeren. Er zijn de laatste tijd katechisten in mijn parochie vermoord... Beestachtig. Hoe hard je ook bent, als het zo dichtbij komt... (Toont ons foto's van zijn bekladde pastorij. "Walter go home" en "Walter communista" is op de gevels geteerd.) Vier weken geleden hebben ze twee van mijn katechisten omgebracht, die lid waren van de **CUC (Comité Unidad Campesino)**. Of liever... één hebben ze meegenomen, die zien we nooit meer terug, tenminste niet levend. De andere, **Lallo**, verdedigde zich en hem hebben ze voor zijn deur neergeschoten, onder de ogen van zijn vrouw en kinderen.

— Wie ?

Voordeckers : Uiterst rechtse terreurgroepen doen dat, en de politie onderneemt er niets tegen. Toen later de politie kwam riep een van de kinderen van Lallo : **"Daar zie, die daar, die was bij de mannen die mijn vader vermoordden"**, en hij wees op de politieofficier. (Stilte.) Het is nog beter zo dan dat ze je meenemen. De lijken die men regelmatig vindt van mensen die ze ontvoerd en daarna vermoord hebben, vertonen altijd de sporen van de brutaalste martelingen. Als er iemand wordt ontvoerd, hoe vreselijk het ook klinkt, hopen wij steeds dat hij zo rap mogelijk het genadeschot mag krijgen... Dat hij niet teveel moet lijden... dat hij niet teveel kan verraden. We hebben al overal en op alle manieren geprotesteerd, ook via de bisschop. Maar de zogezegde onderzoeken naar de misdadigers zijn gewoon belachelijk. Ze weten goed genoeg wie het doet... zijzelf !... Maar ze doen of hun neus bloedt. En het wordt steeds erger. Vroeger hielden de boeren vergaderingen bij mij op de pastorij, nu durven ze niet meer. Van iedereen die daar komt wordt de naam genoteerd. Af en toe wordt er een opgepakt en die zie je dan nooit meer terug.

— "Kommunist", schrijft men op je muur...

Voordeckers : Kommunisme is ginder de boeman, en iedereen die niet naar de pijpen van de regering danst is een kommunist. Ze denken dat de mensen geen onderscheid maken. De eenvoudige mensen, de arbeiders, de campesinos, die geloven niet meer dat dat allemaal kommunisme is. Ik zeg niet dat er geen kommunisten bij zijn, maar wat is dat juist, kommunisme ? En wèlk kommunisme ? De mensen geloven in een socialiserend systeem, en wàt voor één, dat moet uitgezocht worden voor elk land afzonderlijk. De Sandinisten in Nicaragua, dat is "kommunisme"... (Heftig :) Dat heeft met kommunisme **niets** te maken... Dat is gewoon nationalisme. Zij willen hun land in eigen handen hebben. (Lacht :) Maar, ja, als het van het volk komt is het natuurlijk kommunisme. Voor al die landen is er maar één hoop : een volk kunnen ze niet BLIJVEN onderdrukken.

— Il pueblo unido jamas sera vencido !

Voordeckers : Ja, maar de grote moeilijkheid in Guatemala is dat ze wel **unido** zijn in gevoelens, maar nog niet **organisao**... georganiseerd. Ze zijn er wel volop mee bezig om zich te organiseren. 't Is daarom dat de regering, dùs : de repressieve machten, zo geweldig tegen de organisaties zijn. Omdat ze wel weten dat het volk, zodra het goed georganiseerd is, niet meer te houden is. Punt. Dan slaan ze alles uit hun handen. Als die repressie zo blijft doorgaan... Waat moet dat eindigen ? Waar gaat dat naartoe ?

— Die folteringen en die moorden zo dicht om je heen, hoe komt dat bij je over ?

Voordeckers : Dat kan ik niet uitleggen... die schok... die machteloosheid... die... (lange stilte.) Het is ook een schok van kulturen. Ginder zeggen ze : "Het individu telt niet". Het zou wèl moeten tellen, maar het telt niet... kàn nu niet tellen. Ik heb zo toevallig een boodschap gehoord op een bandopnemertje, een boodschap van een kommandant van de Sandinisten die in een Sandinistenkamp komt aankondigen dat een priester-guerillero, zijn naam weet ik niet meer, vermoord is. "Companeros, ik maak u bekend dat die commandant een paar uur geleden gestorven is. Maar je moet er niet over treuren, daar is nu geen tijd voor. We zijn een groep, we strijden verder en we zullen overwinnen." Het individu komt op de tweede plaats, eerst de gemeenschap. Toen Lallo vermoord was, dacht je wel : die is weg, die zien we niet meer. Maar die vrouw en die kinderen zijn in zekere zin geruster dan vroeger, want nu helpt de gemeenschap en... Bloed is nog altijd zaad voor nieuwe kristenen zegden ze vroeger... voor een bewustere generatie zou ik nu zeggen.

— Heb je buiten dat teren op de muren nog andere last gehad, omdat je de mistoestanden aanklaagt en aan de kant van de arbeiders en campesinos staat ?

Voordeckers : Nee, nog niet, maar dat zou nog kunnen komen. De meesten zeggen het niet in het gezicht. Sommigen wel... en dat zijn misschien nog de besten.

— Hoe zit dat nu met de nieuwe grondpolitiek voor de boeren ?

Voordeckers : Och, de campesinos. Wat kunnen ze doen ? Met een stok tegen wapens en geweren. Ze worden gewoon van hun grond gejaagd. De moord op die 120 boeren in **Penzos**, vorig jaar in mei, dat is gewoon omdat ze die mensen van hun grond wilden zetten, hun traditioneel recht wordt niet erkend. De goeie gronden worden hen afgenomen, en als ze zich verzetten worden ze neergeschoten. Alles is in handen van de 14 grote families en die verrijken zich steeds meer door onderlinge huwelijken en gronddiefstal. Een campesino is nog minder dan een beest voor hen. En als er dan weer ergens doden vallen... je kan niets bewijzen, ieder onderzoek is een lugubere klucht. (Lange stilte.) Praktijken die daar gebeuren... De dokters en de verpleegsters krijgen een toelage voor iedere spiraal die ze kunnen plaatsen. En was het alleen dàt maar. Een vrouw vertelde dat ze zich heeft laten opereren zonder dat ze het wist. Ze had pas een kind gekregen en de dokter vertelde haar dat niet alles meegekomen was... de moederkoek, de **raspe** noemen wij dat... enfin, ze moest nog een klein operatietje ondergaan. Daarvoor hadden ze haar handtekening nodig, maar ze kan lezen noch schrijven. "Ik ben niet goed", zegt ze tegen haar man, "teken maar, ik moet geopereerd worden." Die man tekent dat papier, waarin staat dat ze vraagt om gesteriliseerd te worden. Ze was nog jong, 22 jaar, ze wordt 34, 35, 36 jaar en geen kinderen meer. En hoe komt dat ? Ze gaat naar de dokter. Jamaar zegt die, je bent gesteriliseerd, je hebt het zelf gevraagd.

— Hoever staat het met de organisatie van het volk ?

Voordeckers : Alles wat legaal is, syndikaten, koöperatieven, boerenbonden, moet de namen van al hun leden opgeven "om rechtsgeldigheid te krijgen". Maar de laatste tijd zijn de campesinos en de arbeiders anders gaan werken. Ze zeggen : "Om ons kapot te laten maken gaan we ons niet organiseren". Verschillende studenten- en boerenorganisaties laten zich niet officieel erkennen. Die komen bijeen in de koffie- of suikerrietvelden. En wie zijn zij ? Wie zijn de leiders ? Ha, dat weet niemand. Dat is zo georganiseerd dat iedereen weet wat hij moet weten, maar ook niets méér.

» Als ze mensen oppikken worden die gefolterd om namen los te krijgen. Laatst hebben ze een vakbondsleider aangehouden. Ze hebben zijn gezicht met sigarettenpeuken bewerkt. Ik heb hem nadien gezien... Dat is een van de weinigen die door toevallige omstandigheden nog teruggekomen is. Terwijl hij in de gevangenis zat en gemarteld werd, is zijn vrouw bevallen van een zoontje. Dat was juist op de verjaardag van de dood van Che Guevara... Die kleine heet Che natuurlijk. (Lacht hartelijk, dan ernstig :) Wat dat martelen betreft : je kunt niet geloven hoe beestig... tot je het zelf ziet. Twee van mijn katechisten die in het begin van het jaar werden aangehouden, zijn gemarteld om gegevens los te krijgen. Gelukkig wisten ze niks, of niet veel, en ze stonden nogal goed op hun voeten. Ze hebben hen op stoelen vastgebonden, met de borst vooruit, en met stukken betonijzer op de borst geslagen. Bij de federatie der syndikaten is er een advokate die een dochter heeft van 16 jaar. Dat meisje zit al drie maanden vast. Ze heeft op een of andere manier kontakt kunnen opnemen met haar moeder, en ze mag vrij als haar moeder het land verlaat. De folteringen die zij ondergaan heeft... Twintig tot vijfentwintig soldaten, ze wist het niet juist meer, hebben haar op een nacht misbruikt. De folteringen zijn brutaal, niet geraffineerd. De meeste lijken van de mannen die gefolterd werden zijn ontmand, enzovoort. Dat kan je alle dagen in de kranten zien, want er is geen censuur. En **zij** hebben het immers niet gedaan. Onder de foto's staat dat misdadigers andere misdadigers hebben gefolterd. Zo wordt dat voorgesteld in de kranten. Guerilla, dat bestaat niet, nooit van gehoord, dat zijn bandietenbenden. (Stilte.) Het is om wanhopig te worden.

— En toch ga je terug ?

Voordeckers : Ja, ik ga terug naar mijn mensen. Maar hoe het verder zal gaan, ik weet het niet. Ik weet niet of ik nog ooit terugkom.

— Schrijf je ons wat als je ginder terug bent ?

Voordeckers : Als ik de tijd heb : zeker. Dat doe ik.

Zijn laatste brieven

Guatemala, 3 maart 1980.

« Nu ben ik toch al meer dan een week terug in Guate, en heb nog niets anders gedaan dan één keer een klein bezoekske aan Santa Lucia en aan de bisschop, voor de rest zit ik hier in de stad te wachten.

» Hoe is hier de toestand ? Laat ons beginnen met 31 januari : de bezetting en brand van de Spaanse ambassade. Hoe is het mogelijk geweest dat met een brandje van nog geen 10 minuten de mensen volledig gekarboniseerd zijn, terwijl de telefoon en andere plastieken dingen die op zeer lage tafeltjes stonden NIET verbrand zijn. Technisch gesproken is dat alleen mogelijk met napalm ! Het is niet officieel maar wel praktisch zeker dat het leger er een napalmbom in gegooid heeft, hoewel de officiële versie is dat het leger STENEN wierp in de vensters en in de opening die ze in het dak gemaakt hadden. Ziet ge al een leger met stenen gooien.

» In de ambassade was één van onze parochianen aanwezig in de vertegenwoordiging van **CUC** (Comité Unidad Campesino).

» De 2de februari, begrafenis van de resten van de slachtoffers groeide uit tot een betoging van 50.000 manifestanten. De politie schoot 2 studenten neer en viel binnen in de zetel van een syndikatenfederatie (voor de zoveelste keer). De enige campesino die overleefde in de ambassade werd ontvoerd uit het hospitaal en zijn lijk is nadien — gemarteld — teruggevonden. De ambassadeur van Spanje spreekt van "beestachtig optreden" van de politie, hij weigert politiebewaking "om hem te beschermen" en vlucht naar de ambassade van de USA.

» Ondanks de brutaliteit en de onmenselijkheid van de repressiemachten is ondertussen de ekonomische toestand van de boeren zo nijpend geworden dat in de Costa leuzen geschilderd worden voor loonsopslag : de boeren eisen 5 dollar i.p.v. 2,5 dollar per ton gekapt suikerriet. Bij één van die kladpartijen wordt de broer van die parochiaan die omgekomen is in de ambassade, opgepakt door de politie. Toen het uiteindelijk mogelijk was inzage te krijgen in de officiële aanklacht, luidde die : "smokkel van drugs". Met smeergeld is hij vrijgekomen (200 dollar). Op de dag dat hij vrijkwam, brak in de Costa een staking uit onder de suikerrietkappers, ze verspreidde zich zeer snel over alle **finca's** van onze parochie ; tegen het einde van de week waren er 10.000 campesinos in staking.

» Toen ik de 23ste aankwam liet alles veronderstellen dat de eisen van de boeren vlug ingewilligd zouden worden, en dus raadde men mij aan in de hoofdstad te blijven ; een paar dagen tot het konflikt is opgelost. Want de toestand is zeer gespannen : leger en oproerpolitie overvliegen met helikopters de hele tijd de kust. Trouwens, de eerste avond van de staking werd een van de beste katechisten met vier kogels neergeschoten bij een poging tot ontvoering. Onze N.N. heeft hem twee keer moeten ontvoeren uit hospitaal en eerste hulppost. Met behulp van de bisschop heeft hij hem in een private kliniek kunnen binnenkrijgen, maar hem ook daar weer weggehaald om te voorkomen dat hij ontvoerd zou worden, gemarteld en vermoord. Hij is nu (veertien dagen later) weer in orde en alleen nog rustende om de wonden te laten genezen.

» Enfin, op het ogenblik (beter gezegd : eergisteren) waren er 55.000 stakers, 66 fincas liggen stil — vijftien suikerrietfabrieken. Ook het papierfabriek werd stilgelegd, vandaag gingen de ban-

LEES DOOR BLADZIJDE 8 ▶

6 HUMO 7 HUMO

Walter Voordeckers in zijn laatste Humo-interview: 'Ik ga terug naar mijn mensen in Guatemala. Maar ik weet niet of ik ooit nog terugkom.' Bron HUMO

MASSAGRAVEN

HUMO Hoe hebben ze Serge, die altijd zo voorzichtig was, toch kunnen ontvoeren?

ALLAERT «Serge had die dag, samen met drie EGP-guerrillero's, een afspraak in de hoofdstad met medestrijders. Ze waren heel alert, want er waren opvallend veel soldaten in de stad. Onderweg zag één van de vier, de ex-jezuïet **Enrique Corral**, een wagen naderen met verduisterde ruiten, typisch voor de militaire inlichtingendienst. Hij liep onmiddellijk de straat over en riep naar de drie anderen: 'Pas op, ze komen eraan!'

»Aan de overkant was een marktje en Corral dook tussen het volk. Hij zag een tweede wagen met geblindeerde ruiten stoppen. Uit elke wagen sprongen vijf zwaarbewapende mannen, die de drie in de auto sleurden. Het ging heel snel. Waarschijnlijk werd het gezelschap al een tijdje gevolgd. Serge viel op. Hij was groot, slank en roodharig. Corral is naar het safehouse van Scheut gelopen om de congregatie te verwittigen.»

HUMO Wat heeft Scheut gedaan?

ALLAERT «Veel te weinig. Voor Schildermans hebben ze alles in het werk gesteld om hem vrij te krijgen, maar voor Serge niet. Ze beschouwden hem als

een lastpost, hij was ongehoorzaam geweest. Scheut had hem verplicht om theologie te gaan studeren in Mexico, maar hij had dat geweigerd: 'Ik kan mijn mensen niet in de steek laten.' Voor de congregatie had Serge afgedaan, want hij was 'bij de communisten'.

»Ook voor Ward Capiau hebben ze niks gedaan, want officieel was die geen scheutist meer. Toen hij vermoord werd, hebben ze aan zijn familie in België gevraagd om geen ruchtbaarheid te geven aan de zaak. Zijn ouders waren zeer katholiek en hebben altijd gezwegen. Het is Wards broer **Johan** die zich burgerlijke partij heeft gesteld.

»Ik ben heel kwaad geweest op Scheut. Vanwege de schijnheiligheid, de zelfbescherming. Omdat ze niets deden voor Serge en Ward. Maar dat is voorbij. De congregatie heeft haar houding in de loop der jaren veranderd. Op het assisenproces heeft Scheut zich, naast de families, burgerlijke partij gesteld voor de drie vermoorde missionarissen. Dat waardeer ik.»

De familie van Walter Voordeckers: 'Voor hij werd vermoord, was hij nog bij ons op vakantie in België, om weg te zijn van de spanningen.' (Van links naar rechts: Ludo Voordeckers, Rita Schonk, Carlos Colson en Dirk Voordeckers) Bron Marco Mertens

HUMO Wat met de Belgische regering?

ALLAERT «Toen Serge werd ontvoerd, heeft het kabinet-Tindemans het verhaal van de Guatemalteekse regering gevolgd. Officieel was Serge niet

meer in het land, want hij had zijn internationale paspoort afgegeven aan een Ierse priester van het EGP die gezocht werd en dringend het land uit moest. Dat paspoort is geregistreerd aan de grens, en op basis daarvan zei het militaire bewind dat Serge vertrokken was. Tindemans maakte geen bezwaar – hij wilde zijn vingers niet branden aan ‘een communist’.

»De ouders en broers van Serge hebben, met de hulp van de gemeente Menen, alles gedaan om te achterhalen wat er met hem gebeurd is, maar ze werden overal wandelen gestuurd. Ze hebben zelfs een privédetective ingehuurd, maar ook die kon geen klaarheid scheppen. We weten dat Serge afschuwelijk is gefolterd in de bunkers onder het presidentiële paleis, maar zijn lichaam is nooit gevonden. Er is zelfs nooit een officiële overlijdensakte opgesteld. De ouders van Serge zijn gestorven zonder te weten wat er met hun zoon is gebeurd.

»In Guatemala zijn er de voorbije jaren massagraven ontdekt met slachtoffers van de burgeroorlog. Getuigen vertellen dat de lijken ’s nachts in de putten werden gedumpt. Liggen Ward en Serge daartussen? Forensische antropologen zijn al meer dan tien jaar bezig om de beenderen uit te graven, in elkaar te puzzelen en te identificeren. Het Brusselse gerecht heeft de DNA-profielen van Ward en Serge doorgespeeld, maar tot nu toe is er geen match.»

HUMO Waarom hebben de families pas in 2001 een klacht ingediend bij het Belgische gerecht?

ALLAERT «In de jaren 80 en 90 was het onmogelijk om iets van het Guatemalteekse gerecht gedaan te krijgen. Een jaar na het vredesakkoord van 1996, toen het land een democratie werd, zijn de families naar ginder gereisd om antwoorden te vinden. Ik ben meegegaan als begeleider. Ze waren van plan om een klacht in te dienen in Guatemala. Maar tijdens het bezoek werden we bij alle instanties van het kastje naar de muur gestuurd. De president wilde ons niet ontvangen. Al op het vliegtuig terug naar België is er gezegd: ‘Dit pikken we niet.’ We hebben gezocht naar een mogelijkheid om in België een onderzoek te laten openen, en dat is gelukt, dankzij de genocidewet.

»Voor mij is dit assisenproces een soort verwerking van de moorden op mijn vrienden. Kort na mijn terugkeer naar België ben ik uitgetreden. Ik was te kwaad op Scheut. Ik ben nog altijd gelovig, en ik sta nog altijd achter de zaak waar we toen voor vochten. Vandaag zouden we misschien hetzelfde doen voor de Palestijnen. Ik heb meer dan veertig jaar naar gerechtigheid gezocht, dat is een half leven. Mijn schuldgevoel motiveerde mij om te blijven doorgaan. Met dit proces kan ik hopelijk enkele dingen afsluiten, maar niet het verhaal

van Guatemala. We zullen er blijven strijden voor de mensenrechten. Mijn hart is altijd daar gebleven.»